

Począwszy od II etapu edukacyjnego wprowadza się przedmioty i następujące ścieżki edukacyjne o charakterze wychowawczo - dydaktycznym:

- 1) edukacja czytelnicza i medialna,
- 2) edukacja ekologiczna,
- 3) edukacja prozdrowotna,
- 4) wychowanie do życia w społeczeństwie:
  - a) wychowanie do życia w rodzinie,
  - b) wychowanie regionalne - dziedzictwo kulturowe w regionie,
  - c) wychowanie patriotyczne i obywatelskie.

Dyrektor szkoły zapewnia uwzględnienie problematyki ścieżek edukacyjnych w szkolnym zestawie programów nauczania. Realizację ścieżek edukacyjnych zapewniają nauczyciele wszystkich przedmiotów, którzy do własnego programu włączają odpowiednio treści danej ścieżki.

Częściowej realizacji tych treści można dokonać w czasie odrębnych, modułowych, kilkugodzinnych zajęć. Dotyczy to zwłaszcza ścieżki edukacyjnej „Wychowanie do życia w społeczeństwie”. Nauczyciele wszystkich przedmiotów eksponują treści związane z edukacją na rzecz bezpieczeństwa, zwłaszcza w ruchu drogowym.

PRZEDMIOTY JĘZYK POLSKI

Człowiek zdobywa wiedzę przede wszystkim poprzez język. Nauczanie języka ojczystego tworzy fundament ogólnego rozwoju ucznia, jest pomocą w kształtowaniu osoby ucznia, stanowi główny punkt odniesienia całej edukacji szkolnej - wychowania i kształcenia. Za rozwój języka w mowie i piśmie (w tym za zasób pojęć, ortografię i estetykę zapisu) odpowiedzialni są wszyscy nauczyciele niezależnie od posiadanej specjalności.

C e l e e d u k a c y j n e

Wspomaganie umiejętności porozumiewania się uczniów i wprowadzanie ich w świat kultury, zwłaszcza przez:

- 1) kształcenie sprawności mówienia, słuchania, czytania i pisania w zróżnicowanych sytuacjach komunikacyjnych prywatnych i publicznych, a zwłaszcza ważnych dla życia w

państwie demokratycznym i obywatelskim; rozwijanie zainteresowania uczniów językiem jako składnikiem dziedzictwa kulturowego,

- 2) ujawnianie zainteresowań, możliwości i potrzeb oraz językowych i czytelniczych umiejętności uczniów po to, aby wyznaczać stosowne dla nich cele, dobierać treści i materiały, projektować odpowiednie działania gwarantujące skuteczność edukacji,
- 3) rozbudzanie motywacji czytania i rozwijanie umiejętności odbioru dzieł literackich i innych tekstów kultury, także audiowizualnych, a przez nie przybliżanie rozumienia człowieka i świata; wprowadzanie w tradycję kultury narodowej i europejskiej,
- 4) uczenie istnienia w kulturze, przede wszystkim w jej wymiarze symbolicznym i aksjologicznym, tak by stawała się wewnętrzną i osobistą własnością dziecka.

Z a d a n i a s z k o ł y

1. Wychowanie językowe i rozbudzanie wrażliwości estetycznej.
2. Motywowanie do poznawania literatury oraz różnorodnych tekstów kultury (w tym regionalnej) wzbogacających wiedzę ucznia o człowieku, życiu i świecie z perspektywy współczesności i z odniesieniem do przeszłości.
3. Doskonalenie kompetencji komunikacyjnej, to znaczy umiejętności mówienia, słuchania, czytania, pisania, odbioru różnorodnych tekstów kultury.
4. Tworzenie sytuacji, w których uczenie się języka następuje przez świadome i refleksyjne jego używanie (bez nawarstwiania teoretycznej, abstrakcyjnej wiedzy o systemie językowym).
5. Pobudzanie postaw kreatywnych ucznia w procesie zdobywania umiejętności i gromadzenia wiedzy.
6. Integrowanie różnych doświadczeń kulturowych.

T r e ś c i n a u c z a n i a

Treści nauczania powinny być podporządkowane funkcji wspierającej wypowiedanie się, bez konieczności posługiwania się definicjami.

1. Pojęcia nadawcy i odbiorcy, sposoby rozpoznawania intencji wypowiedzi (pytam, odpowiadam, informuję, proszę).
2. Właściwości opowiadania, opisu, dialogu oraz prostych form użytkowych.
3. Wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące, w tym zdania i równoważniki zdań.
4. Związki wyrazów w zdaniu, w tym rola podmiotu i orzeczenia.

5. Odmienne i nieodmienne części mowy oraz podstawowe kategorie fleksyjne.
6. Związki znaczeniowe między wyrazami.
7. Budowa słowotwórcza wyrazów.
8. Rodzaje głosek.
9. Akcent wyrazowy, intonacja.
10. Pojęcia: fikcja literacka, świat przedstawiony, nadawca, odbiorca, podmiot mówiący, narracja, przenośnia, rytm.
11. Różnice między językiem potocznym a językiem literatury oraz językiem regionu.
12. Terminy: bohater, wątek, akcja, autor, narrator, epitet, porównanie, wyraz dźwiękonaśladowczy, rym, zwrotka, refren, baśń, opowiadanie, powieść, proza, poezja.
13. Terminy związane z przekazami ikonicznymi, radiem, telewizją, filmem, teatrem, prasą.

O s i ą g n i ę c i a

1. Mówienie:

- 1) do rzeczywistych i wyobrażonych słuchaczy, z przejrzystością intencji, z uwzględnieniem różnorodnych sytuacji, ról i kontaktów międzyludzkich (oficjalnych i nieoficjalnych),
- 2) na temat otaczającej rzeczywistości, własnych zainteresowań, literatury, innych (niewerbalnych i mieszanych) tekstów kultury,
- 3) na temat zaobserwowanych zjawisk językowych (przy użyciu elementarnej terminologii językoznawczej wprowadzanej zależnie od możliwości uczniów),
- 4) z precyzją znaczeniową, ze świadomością emocjonalnego nacechowania wypowiedzi oraz próbami ich oceny (zwłaszcza etycznej),
- 5) płynne, z poprawną i wyraźną artykulacją oraz dykcją, akcentowaniem, intonacją, pauzowaniem i tempem (w tym wygłaszanie tekstów z pamięci).

2. Słuchanie:

- 1) uważne i ze zrozumieniem,
- 2) rozmaitych wypowiedzi, w różnych celach i sytuacjach,
- 3) z rozróżnianiem mowy i tła akustycznego w przekazach audiowizualnych.

3. Czytanie:

- 1) głośne i wyraziste, z uwzględnieniem zasad kultury żywego słowa,
- 2) ciche ze zrozumieniem,

- 3) różnych rodzajów tekstów z uwzględnianiem celu (takiego jak: informacja, przeżycie, perswazja).

4. Pisanie:

- 1) tekstów kierowanych do różnych adresatów i w różnych celach,
- 2) w związku z potrzebami codziennej komunikacji, ekspresji własnych doznań, z literaturą i tekstami kultury wysokiej oraz masowej,
- 3) w różnych prostych formach,
- 4) z troską o kompozycję (plan, tytuł, akapit), sprawność stylistyczną oraz poprawność gramatyczną, interpunkcyjną i ortograficzną, a także estetykę tekstu.

5. Odbiór tekstów kultury:

- 1) z dążnością do odkrywania ich dosłownego, przenośnego i symbolicznego sensu,
- 2) z uwzględnieniem obserwacji swoistości ich tworzywa,
- 3) ze wskazywaniem na różne elementy świata przedstawionego,
- 4) z odróżnianiem fikcji artystycznej od rzeczywistości,
- 5) z refleksją nad wartościami i zasadami etycznymi, w tym zwłaszcza dylematami natury etycznej przeżywanymi przez bohaterów,
- 6) z próbami określania funkcji różnych elementów tekstu przy użyciu odpowiedniej terminologii (wprowadzanej zależnie od możliwości uczniów),
- 7) z wykorzystaniem różnych kontekstów,
- 8) z uwzględnieniem odrębności regionalnej i etnicznej.

L e k t u r a

1. Carlo Collodi – Pinokio; Wiktor Gomulicki – Wspomnienia niebieskiego mundurka; Irena Jurgielewiczowa – Ten obcy; Rudyard Kipling - Księga Dżungli; Józef Ignacy Kraszewski – Stara Baśń; C.S. Lewis - Opowieści z Narnii, cz. I: Lew, Czarownica i stara szafa; Kornel Makuszyński – Szatan z siódmej klasy; Lucy Maud Montgomery - Ania z Zielonego Wzgórza; Edmund Niziurski – Sposób na Alcybiadesa; Henryk Sienkiewicz - W pustyni i w puszczy; Alfred Szklarski - Tomek w krainie kangurów; ks. Jan Twardowski - Zeszyt w kratkę; Mark Twain - Przygody Tomka Sawyera; Juliusz Verne – W 80 dni dookoła świata; Stanisław Lem – Bajki robotów.
2. Baśnie, legendy, opowiadania i utwory poetyckie pochodzące z regionu.
3. Inne teksty reprezentatywne dla źródeł kultury europejskiej.

4. Wybrane przez uczniów i nauczyciela stosownie do możliwości i potrzeb uczniów:
  - 1) utwory prozatorskie i poetyckie wprowadzające w polską tradycję i współczesność literacką,
  - 2) teksty reprezentatywne dla różnych rodzajów, gatunków i form artystycznego wyrazu, ze szczególnym uwzględnieniem utworów epickich, w tym odmian prozy fabularnej, literatury science fiction.
5. Teksty użytkowe, publicystyczne, popularnonaukowe, przedstawienia teatralne, filmy, słuchowiska radiowe, programy telewizyjne.

HISTORIA I SPOŁECZEŃSTWO

Cele edukacyjne

1. Zainteresowanie przeszłością.
2. Rozwijanie poczucia przynależności do grupy rodzinnej, społeczności lokalnej, grupy etnicznej, narodu, państwa, społeczności europejskiej i światowej.
3. Świadoma postawa patriotyczna i obywatelska motywująca do odpowiedzialnego uczestnictwa w życiu społecznym i publicznym. Kształtowanie szacunku do własnego państwa.
4. Poznawanie wartości, stanowiących istotny motyw działalności indywidualnej i publicznej w Polsce, w Europie i w świecie.

Zadania szkoły

1. Dostarczanie wiedzy na temat najważniejszych wydarzeń i najwybitniejszych postaci z dziejów Polski (w tym regionu) oraz Europy i świata.
2. Zapoznanie z symbolami narodowymi, państwowymi i religijnymi; wyjaśnienie ich znaczenia oraz kształtowanie szacunku wobec nich. Rozwijanie postawy patriotycznej.
3. Kształtowanie wyobraźni historycznej.
4. Zapoznanie z elementarnymi pojęciami historycznymi.
5. Rozbudzanie zainteresowań przeszłością własną, swojej rodziny i narodu oraz korzeniami i rozwojem rodzimej kultury.

Treści nauczania

1. Ja. Kim jestem - co lubię, co potrafię, co jest dla mnie ważne. Godność moja i innych.

2. Ja i inni. Moja postawa wobec innych. Koleżeństwo, przyjaźń, miłość. Prawa moje i prawa innych. Stosunek do środowiska przyrodniczego i kulturowego.
3. Ja i inni. Wolność osobista a przewidywanie konsekwencji własnych zachowań, odpowiedzialność i obowiązki. Wzorce osobowe - wybrane postacie historyczne i współczesne.
4. Wartości: prawda, dobro, piękno, wolność i sprawiedliwość w otaczającym świecie.
5. Mój dom, moja rodzina i sąsiedztwo. Elementy historii rodzinnej, regionalnej oraz życia codziennego w Polsce i w różnych krajach i epokach.
6. Społeczeństwo. Prawa i obowiązki obywatelskie. Postawy prospołeczne i aspołeczne. Przykłady różnych systemów społecznych w świecie współczesnym i w przeszłości.
7. Praca. Jej znaczenie w życiu indywidualnym i zbiorowym. Organizacja pracy i jej efekty w różnych epokach i współcześnie.
8. Zróżnicowanie regionalne Polski efektem warunków przyrodniczych i działalności człowieka, zasoby środowiska przyrodniczego, ich ochrona i wykorzystanie.
9. Zagospodarowanie terenu w miejscu zamieszkania ucznia, uwarunkowania życia ludzi danego obszaru od czynników przyrodniczych i pozaprzyrodniczych, krajobraz najbliższej okolicy.
10. Moja ojczyzna. Wydarzenia i osoby o zasadniczym znaczeniu dla losów narodu i państwa polskiego (chrzest Polski, zjazd Gnieźnieński i koronacja Chrobrego, Władysław Łokietek i Kazimierz Wielki, bitwa pod Grunwaldem, unia polsko-litewska, królowa Jadwiga i Jagiełło, Stefan Batory, potop szwedzki, Jan Sobieski, konstytucja 3 maja, rozbiory, formy walki o niepodległość Polski, I wojna światowa, odzyskanie niepodległości, wojna polsko-sowiecka, Józef Piłsudski i Roman Dmowski, II wojna światowa, okupacja i walka o niepodległość).
11. Najważniejsze elementy polskiego dziedzictwa kulturowego.
12. Moja ojczyzna Polska - położenie, obszar, granice, sąsiedzi, ludność, podział administracyjny.
13. Mój krąg cywilizacyjno-kulturowy. Wybrane zagadnienia z kręgu kultury antycznej oraz dziejów Europy. Śródziemnomorskie korzenie wybranych elementów kultury polskiej.
14. Polska w Europie - kierunki współpracy, procesy integracji z Unią Europejską; wspólne wartości europejskie: poszanowanie praw człowieka, demokracja, wolność gospodarcza.
15. Symbole i święta narodowe, państwowe i religijne; symbole wybranych państw i instytucji międzynarodowych.

O s i ą g n i ę c i a

1. Integrowanie wiedzy historycznej uzyskanej z różnych źródeł.
2. Ujmowanie treści historycznych w związkach przyczynowo-skutkowych.
3. Ocenianie faktów i wydarzeń z przeszłości; porównywanie zasad i wartości obowiązujących w przeszłości z obecnie obowiązującymi zasadami i wartościami kształtującymi życie społeczne.
4. Tworzenie opowiadania opartego na treściach historycznych, z obrazowym ujmowaniem epizodów, postaci i scenek historycznych.
5. Umieszczanie wydarzeń w przedziałach czasowych, obliczanie upływu czasu między wydarzeniami.
6. Rysowanie drzewa genealogicznego.
7. Poszukiwanie swojego miejsca w świecie, świadome korzystanie z przysługujących praw oraz wypełnianie obowiązków.
8. Umiejętność krytycznej oceny wydarzeń historycznych i współczesnych.
9. Rozumienie i stosowanie przyjętych norm współżycia w najbliższym otoczeniu. Indywidualne i grupowe działanie w najbliższym otoczeniu społecznym i na forum szkoły.
10. Samodzielna ocena zachowań swoich i innych, a także przewidywanie ich konsekwencji.
11. Dokonywanie świadomej samoidentyfikacji kulturowej, narodowej, etnicznej, regionalnej i państwowej; formułowanie uzasadnień własnych postaw i poglądów.
12. Wyrażanie własnego zdania i słuchanie zdania innych.
13. Dostrzeganie związków teraźniejszości z przeszłością oraz ciągłości rozwoju kulturalnego i cywilizacyjnego.
14. Odczytywanie i opis różnorodnych źródeł informacji historycznej i ich ilustracyjne wykorzystywanie przy rekonstrukcji przeszłości.
15. Lokalizowanie czasowo-przestrzenne wydarzeń z wykorzystaniem osi czasu, planu, mapy, wykresów i tabel.
16. Wyciąganie wniosków z porównywania dwóch i więcej prostych informacji dotyczących wydarzeń i postaci historycznych.
17. Poszukiwanie potrzebnych informacji w różnorodnych źródłach oraz rozwijanie umiejętności ich selekcionowania, porządkowania i przechowywania.
18. Ukierunkowana, bezpośrednia obserwacja elementów środowiska geograficznego i społecznego.

19. Formułowanie pytań, problemów dotyczących zjawisk zachodzących w środowisku lokalnym, regionalnym i poszukiwanie ich rozwiązań z wykorzystaniem dostępnych źródeł informacji.

JĘZYK OBCY

Cele edukacyjne

Opanowanie znajomości języka na poziomie zapewniającym minimum komunikacji językowej.

Zadania szkoły

1. Rozwijanie w uczniach poczucia własnej wartości oraz wiary we własne możliwości językowe, w szczególności przez pozytywną informację zwrotną dotyczącą ich indywidualnych umiejętności językowych.
2. Stopniowe przygotowywanie ucznia do samodzielności w procesie uczenia się języka obcego.
3. Rozwijanie w uczniach postawy ciekawości, otwartości i tolerancji wobec innych kultur.

Treści nauczania

1. Podstawowe struktury gramatyczne umożliwiające formułowanie wypowiedzi w odniesieniu do teraźniejszości, przeszłości i przyszłości oraz do relacji przestrzennych.
2. Podstawowe funkcje językowe umożliwiające posługiwanie się językiem w prostych, nieformalnych sytuacjach dnia codziennego.
3. Zasady wymowy i ortografii.
4. Podstawowe wiadomości o obszarze nauczanego języka.
5. Wprowadzenie do pracy ze słownikiem dwujęzycznym oraz stosownymi materiałami uzupełniającymi.
6. Proste projekty zespołowe.

Osiągnięcia

1. Sprawność rozumienia ze słuchu:
  - 1) ogólnego sensu prostych sytuacji komunikacyjnych, w tym intencji rozmówcy,

- 2) instrukcji nauczyciela,
  - 3) ogólnego sensu oraz wyszukiwanie informacji szczegółowych w nieskomplikowanych wypowiedziach i dialogach.
2. Sprawność mówienia:
- 1) zadawanie prostych pytań oraz udzielanie odpowiedzi,
  - 2) zdobywanie i udzielanie informacji w typowych sytuacjach dnia codziennego,
  - 3) formułowanie krótkiej wypowiedzi o sobie, rodzinie, najbliższym otoczeniu, swoich przekonaniach i wartościach wraz z ich prostym uzasadnieniem,
  - 4) inicjowanie i podtrzymywanie prostej rozmowy dotyczącej typowych sytuacji dnia codziennego,
  - 5) opanowanie poprawnej wymowy w zakresie poznanego materiału językowego.
3. Sprawność czytania:
- 1) rozumienie powszechnie spotykanych dokumentów, takich jak: menu, rozkład jazdy, ogłoszenia, reklamy, listy i instrukcje,
  - 2) wyszukiwanie konkretnych informacji w prostych tekstach,
  - 3) rozumienie ogólnego sensu prostych, adaptowanych tekstów.
4. Sprawność pisania:
- 1) dostrzeganie różnic między fonetyczną a graficzną formą wyrazu oraz umiejętność poprawnego zapisu większości słów znanych ze słuchu,
  - 2) napisanie krótkiego listu o sobie i swoich zainteresowaniach, przekazanie prostej informacji.
5. Inne umiejętności - korzystanie ze szkolnego słownika dwujęzycznego.

MATEMATYKA

C e l e e d u k a c y j n e

1. Przyswojenie podstawowych pojęć i umiejętności matematycznych znajdujących zastosowanie w najprostszycy sytuacjach praktycznych, w szczególności opanowanie:
  - 1) sprawnego wykonywania obliczeń na liczbach naturalnych, ułamkach zwykłych i dziesiętnych,
  - 2) umiejętności rozwiązywania zadań prowadzących do obliczeń arytmetycznych, użycia wzoru lub rozwiązania łatwego równania pierwszego stopnia z jedną niewiadomą,

- 3) umiejętności wykorzystywania najprostszych pojęć geometrii w sytuacjach praktycznych; rozwój wyobraźni przestrzennej,
  - 4) wprowadzenie do gromadzenia danych, ich porządkowania i tworzenia ich najprostszych reprezentacji.
2. Wyrobienie nawyku obserwacji, eksperymentowania, samodzielnego poszukiwania i zdobywania informacji.

Z a d a n i a s z k o ł y

1. Zapewnienie kształcenia promującego samodzielne, krytyczne i twórcze myślenie; ograniczenie do minimum działań schematycznych i odtwórczych.
2. Zapewnienie każdemu uczniowi warunków do rozwoju zdolności matematycznych na miarę jego możliwości poznawczych.
3. Przygotowanie uczniów do samodzielnego zdobywania wiedzy na dalszych etapach edukacji.
4. Wdrożenie uczniów do korzystania z nowoczesnych narzędzi (kalkulatory, komputery) i źródeł informacji (podręczniki, atlasy, encyklopedie).

T r e ś c i n a u c z a n i a

1. Liczby naturalne:
  - 1) liczby naturalne w dziesiętkowym układzie pozycyjnym,
  - 2) porównywanie liczb naturalnych; znaki $<$, $=$, $>$,
  - 3) dodawanie, odejmowanie, mnożenie i dzielenie liczb naturalnych, kwadraty i sześciany liczb naturalnych,
  - 4) reguły dotyczące kolejności wykonywania działań,
  - 5) dzielenie z resztą liczb naturalnych,
  - 6) podzielność liczb naturalnych; liczby pierwsze i złożone,
  - 7) cechy podzielności przez 2, 3, 5, 9, 10, 100,
  - 8) porównywanie różnicowe i ilorazowe liczb naturalnych,
  - 9) rozwiązywanie zadań tekstowych prowadzących do obliczeń na liczbach naturalnych,
  - 10) zapis liczb w systemie rzymskim.

2. Liczby całkowite:

- 1) liczby całkowite ujemne; liczby całkowite na osi liczbowej,
- 2) porównywanie liczb całkowitych,
- 3) działania na liczbach całkowitych,
- 4) rozwiązywanie zadań tekstowych prowadzących do obliczeń na liczbach całkowitych.

3. Ułamki zwykłe:

- 1) podział całości na równe części (zginanie, składanie, rozcinanie),
- 2) ułamek jako iloraz liczb całkowitych; skracanie i rozszerzanie ułamków,
- 3) zamiana liczby mieszanej na ułamek zwykły i odwrotnie,
- 4) sprowadzanie ułamków do wspólnego mianownika,
- 5) porównywanie ułamków; ułamki na osi liczbowej,
- 6) działania na ułamkach.

4. Ułamki dziesiętne:

- 1) zapis liczby w postaci ułamka dziesiętnego; zapis ułamka dziesiętnego w postaci ułamka zwykłego,
- 2) wyrażenia dwumianowane i ich postać dziesiętna,
- 3) ułamki dziesiętne na osi liczbowej; porównywanie ułamków dziesiętnych,
- 4) działania na ułamkach dziesiętnych,
- 5) zaokrąglanie ułamków dziesiętnych; obliczenia z użyciem kalkulatora,
- 6) rozwiązywanie zadań tekstowych umieszczonych w praktycznym kontekście, w szczególności zadań typu droga – prędkość - czas.

5. Wzory i równania:

- 1) oznaczenia literowe wielkości liczbowych; użycie wzorów w sytuacjach praktycznych,
- 2) proste równania pierwszego stopnia z jedną niewiadomą,
- 3) rozwiązywanie zadań dotyczących sytuacji praktycznych, prowadzących do równań pierwszego stopnia z jedną niewiadomą.

6. Elementy statystyki opisowej:

- 1) gromadzenie i porządkowanie danych,

2) przedstawianie graficzne danych.

7. Figury płaskie:

- 1) punkt, prosta, półprosta, odcinek,
- 2) proste prostopadłe; proste równoległe,
- 3) pomiar długości; zamiana jednostek długości: metr, centymetr, milimetr, kilometr,
- 4) kąt; porównywanie kątów; mierzenie kątów,
- 5) kąty wierzchołkowe; kąty przyległe,
- 6) trójkąt; nierówność trójkąta (dla długości boków),
- 7) konstruowanie i klasyfikacja trójkątów,
- 8) suma kątów w trójkącie,
- 9) czworokąty: trapezy, równoległoboki, prostokąty, kwadraty, romby,
- 10) przykłady wielokątów; obliczanie obwodu wielokąta,
- 11) pole kwadratu, prostokąta, równoległoboku, trójkąta, trapezu; obliczanie pól w sytuacjach praktycznych,
- 12) koło i okrąg; cięciwa, średnica, promień,
- 13) skala i plan.

8. Bryły:

- 1) graniastoslupy proste i ostrosłupy; ich siatki i modele,
- 2) walce, stożki, kule – rozpoznawanie w sytuacjach praktycznych,
- 3) pole powierzchni i objętość prostopadłościanu; użycie jednostek objętości i pojemności.

O s i ą g n i ę c i a

1. Uzyskanie sprawności w wykonywaniu obliczeń na liczbach naturalnych, ułamkach zwykłych i dziesiętnych, także za pomocą kalkulatora.
2. Mierzenie i obliczanie długości, kąta, pola, objętości, czasu, wagi w sytuacjach praktycznych.
3. Posługiwanie się planem i mapą.

4. Rozwiązywanie zadań dotyczących sytuacji praktycznych, prowadzących do obliczeń arytmetycznych, zastosowania wzoru lub rozwiązania łatwego równania pierwszego stopnia z jedną niewiadomą.
5. Odczytywanie informacji z prostych wykresów i diagramów.

PRZYRODA

Cele edukacyjne

1. Zainteresowanie światem, jego różnorodnością, bogactwem i pięknem.
2. Rozumienie zależności istniejących w środowisku przyrodniczym.
3. Zdobywanie umiejętności obserwacji zjawisk przyrodniczych i dokonywania ich opisu.
4. Poznanie współzależności człowieka i środowiska.
5. Poznanie zachowań sprzyjających bezpieczeństwu ludzi i przyrody.
6. Wyrobienie poczucia odpowiedzialności za środowisko.

Zadania szkoły

1. Dostarczanie wiedzy na temat człowieka, udzielanie uczniowi pomocy w rozumieniu samego siebie.
2. Przekazywanie wiedzy na temat budowy i złożoności świata ożywionego i nieożywionego oraz warunków życia.
3. Umożliwianie prowadzenia obserwacji środowiska w najbliższej okolicy oraz poznawanych regionach.
4. Przeprowadzanie ćwiczeń kształtujących umiejętność orientowania się w terenie i na mapie.
5. Umożliwianie prowadzenia obserwacji zjawisk przyrodniczych, wykonywania prostych eksperymentów i interpretowania ich wyników.
6. Pobudzanie wrażliwości uczniów na piękno świata i wartość życia.
7. Kształtowanie postawy szacunku do zwierząt i przyrody oraz odpowiedzialności za ich stan.

Treści nauczania

1. Wspólne cechy budowy i czynności organizmów.
2. Złożoność świata żywego, znaczenie różnych sposobów jego porządkowania.
3. Przykłady różnorodności roślin, grzybów i zwierząt oraz środowisk ich życia.

4. Opis miejsca zamieszkania (formy terenu, skały, wody, gleba, roślinność).
5. Warunki życia ludzi w najbliższym otoczeniu.
6. Orientacja w terenie, szkic, plan, mapa.
7. Krajobraz najbliższej okolicy - obserwacje i opisy:
  - 1) składniki naturalnego krajobrazu,
  - 2) sposoby zagospodarowania obszaru,
  - 3) ludzie i kultura,
  - 4) zależność życia ludzi od czynników przyrodniczych i pozaprzyrodniczych.
8. Krajobrazy nizinne, wyżynne i górskie:
  - 1) środowisko i jego zagospodarowanie (na przykładzie wybranych krajobrazów Polski),
  - 2) krajobrazy naturalne i przekształcone przez człowieka,
  - 3) przykłady pozytywnego i negatywnego zagospodarowania przestrzeni,
  - 4) krainy Polski.
9. Wybrane krajobrazy świata:
  - 1) lądy i kontynenty,
  - 2) oceany.
10. Pogoda i klimat, obserwacje meteorologiczne.
11. Właściwości różnych substancji i ich zastosowanie:
  - 1) metale i niemetale; masa, przewodnictwo cieplne i elektryczne,
  - 2) mieszaniny jednorodne i niejednorodne,
  - 3) woda i roztwory wodne; rozpuszczanie i krystalizacja,
  - 4) właściwości materii o różnych stanach skupienia (w szczególności rozszerzalność temperaturowa, sprężystość, kruchość, ciśnienie),
  - 5) przemiany chemiczne znane z życia codziennego (w szczególności spalanie, korozja, ścinanie białka).
12. Kinetyczno - molekularny model budowy materii; rozmiary cząsteczek, oddziaływania międzycząsteczkowe.
13. Podstawowe zjawiska fizyczne i ich zastosowanie:
  - 1) mechaniczne,
  - 2) elektryczne i magnetyczne,
  - 3) optyczne i akustyczne.
14. Czynności życiowe człowieka, etapy rozwoju człowieka ze szczególnym uwzględnieniem dojrzwania biologicznego, zasady higieny.
15. Znaczenie wybranych gatunków roślin, grzybów i zwierząt dla człowieka.

16. Bakterie i wirusy - zagrożenia i korzyści dla człowieka.
17. Substancje szkodliwe dla organizmów żywych i ich oddziaływanie na środowisko przyrodnicze.
18. Wpływ człowieka na środowisko przyrodnicze.
19. Wpływ środowiska na zdrowie człowieka:
  - 1) substancje szkodliwe i ich wpływ na organizm człowieka,
  - 2) rola wody, powietrza, gleby, ich odtwarzalność, czystość i skażenie.
20. Ziemia w Układzie Słonecznym, obserwacje astronomiczne.
21. Podróże i odkrycia geograficzne.

O s i ą g n i ę c i a

1. Całościowe postrzeganie rzeczywistości przyrodniczej.
2. Obserwowanie przyrodniczych składników środowiska i ich opis.
3. Gromadzenie i integrowanie wiedzy koniecznej do opisywania zjawisk przyrody.
4. Rozpoznawanie stanów fizjologicznych organizmu człowieka. Dbalność o zdrowie przez stosowanie zasad higieny i korzystanie z różnych form rekreacji.
5. Dostrzeganie walorów przyrodniczych najbliższego regionu, znajomość prawnie chronionych obiektów i obszarów przyrodniczych. Rozpoznawanie, z wykorzystaniem atlasów i prostych kluczy, pospolitych gatunków roślin i zwierząt.
6. Dostrzeganie zależności między czynnikami środowiska przyrodniczego i kulturowego.
7. Wyjaśnianie zjawisk fizycznych i astronomicznych.
8. Obserwowanie i identyfikowanie różnorodnych substancji i procesów chemicznych w najbliższym otoczeniu.
9. Właściwe korzystanie z dostępnych produktów chemicznych.
10. Dostrzeganie wpływu działalności człowieka na środowisko przyrodnicze.
11. Orientowanie się w terenie.
12. Czytanie i interpretowanie map, wykresów, tabel.
13. Rozwiązywanie prostych zadań problemowych dotyczących miejsca zamieszkania i okolicy.
14. Dostrzeganie kulturowych walorów najbliższego regionu.

MUZYKA

Cele edukacyjne

1. Pobudzanie wszechstronnego rozwoju uczniów, a w szczególności:
  - 1) rozbudzanie twórczej postawy wobec siebie i świata,
  - 2) rozwijanie ogólnej wrażliwości dziecka,
  - 3) rozwijanie muzykalności, wrażliwości muzycznej,
  - 4) rozwijanie umiejętności refleksyjnego słuchania,
  - 5) rozwijanie zainteresowań i zamiłowań muzycznych.
2. Wyposażenie uczniów w podstawowe umiejętności muzyczne.
3. Wprowadzenie uczniów do aktywnego uczestnictwa w kulturze.
4. Wpływanie przez sztukę na obyczaje i kulturę uczniów oraz atmosferę szkolną.

Zadania szkoły

1. Tworzenie sytuacji dających możliwość przeżyć wewnętrznych, bezinteresownego działania, procesu twórczego - wysiłku i radości towarzyszących twórczej aktywności.
2. Umożliwienie kontaktu z wielkimi dziełami sztuki.
3. Kształtowanie postaw.

Treści nauczania

1. Nauka śpiewania w wykonaniu indywidualnym i zbiorowym.
2. Muzykowanie na instrumentach.
3. Działania muzyczno - ruchowe.
4. Słuchanie muzyki.
5. Obserwacja i tworzenie świata dźwięku.
6. Pojęcia muzyczne niezbędne do prowadzenia rozmów o muzyce.
7. Różnorodność muzyki ojczystej, w tym regionalnej, oraz muzyki innych narodów i regionów świata.
8. Wartości muzyki klasycznej, rozrywkowej i ludowej.

Osiągnięcia

1. Śpiewanie indywidualne i w grupie.
2. Umiejętność słuchania muzyki.
3. Znajomość najważniejszych pieśni narodowych.

PLASTYKA

Cele edukacyjne

1. Pobudzanie wszechstronnego rozwoju uczniów, a w szczególności:
  - 1) rozbudzanie twórczej postawy wobec siebie i świata,
  - 2) rozwijanie ogólnej wrażliwości dziecka,
  - 3) rozwijanie wrażliwości plastycznej,
  - 4) rozwijanie umiejętności refleksyjnego patrzenia,
  - 5) rozwijanie zainteresowań i zamiłowań plastycznych.
2. Wyposażenie uczniów w podstawowe umiejętności plastyczne.
3. Wprowadzenie uczniów do aktywnego uczestnictwa w kulturze.
4. Wpływanie przez sztukę na obyczaje i kulturę uczniów oraz atmosferę szkolną.

Zadania szkoły

1. Tworzenie sytuacji dających możliwość przeżyć wewnętrznych, bezinteresownego działania, procesu twórczego - wysiłku i radości towarzyszących twórczej aktywności.
2. Umożliwienie kontaktu z wielkimi dziełami sztuki.
3. Kształtowanie postaw.

Treści nauczania

1. Kontakt z dziełami sztuki plastycznej - pomniki, galerie, muzea.
2. Środki wyrazu plastycznego i działania plastyczne w różnych materiałach, technikach i formach.
3. Sztuka ludowa i zdobnictwo charakterystyczne dla danego regionu.
4. Różnorodne sposoby komunikowania (komunikacja pozawerbalna - język przestrzeni, koloru, ciała).
5. Krajobraz kulturowy.
6. Kształtowanie otoczenia i form użytkowych (racjonalność, funkcjonalność, estetyka).

Osiągnięcia

1. Posługiwanie się prostymi technikami plastycznymi.

2. Dbanie o estetyczny wygląd własny i otoczenia.

TECHNIKA

Cele edukacyjne

1. Osiągnięcie elementarnej orientacji i kultury ogólnotechnicznej.
2. Rozwijanie zdolności, zainteresowań i umiejętności związanych z bezpiecznym poruszaniem się po drogach publicznych.

Zadania szkoły

1. Doprowadzenie ucznia do poznania i oceniania swoich cech, możliwości i predyspozycji technicznych.
2. Organizowanie wielostronnej aktywności technicznej ucznia.
3. Tworzenie warunków do kształtowania kultury i bezpiecznego postępowania w środowisku technicznym.
4. Umożliwienie zdobycia karty rowerowej od 10 roku życia.

Treści nauczania

1. Analiza środowiska ucznia z punktu widzenia technicznego (dom, mieszkanie, miejsce pracy i zabawy, miasto, wieś).
2. Teksty, dokumentacje techniczne oraz kalkulacje ekonomiczne (pojęcia, symbole, znaki i rysunki); normalizacja w technice i w życiu codziennym.
3. Różnorodne materiały, ich cechy i zastosowania; zależność właściwości materiałów od surowców i sposobu wytwarzania.
4. Prace wytwórcze z różnych materiałów – planowanie, wykonanie, ocena.
5. Technologie; podstawowe narzędzia, przyrządy pomiarowe stosowane w środowisku ucznia; technologie ekologiczne w środowisku ucznia.
6. Maszyny i instalacje (urządzenia gospodarstwa domowego); bezpieczne, ekonomiczne i ekologiczne postępowanie uczniów w środowisku technicznym.
7. Bezpieczne poruszanie się uczniów w ruchu drogowym jako pieszych, pasażerów i rowerzystów.

Osiągnięcia

1. Racjonalne i bezpieczne postępowanie w środowisku technicznym.
2. Ocenianie swoich umiejętności, nawyków, zainteresowań i zdolności technicznych.
3. Opisywanie i wartościowanie wytworów i działań technicznych (za pomocą obrazów, rysunków, symboli i tekstów; wykorzystywanie technologii informacyjnej) z różnych punktów widzenia (ekologicznego, ekonomicznego, estetycznego).
4. Opracowywanie pomysłów technicznych w formie dokumentacji technicznej (z wykorzystaniem eksperymentowania, modelowania technicznego oraz technologii informacyjnej; dokonywanie podstawowych pomiarów).
5. Planowanie i wykonywanie zadań technicznych indywidualnie i zespołowo; organizowanie miejsca pracy.
6. Bezpieczne posługiwanie się narzędziami oraz urządzeniami gospodarstwa domowego; czytanie ze zrozumieniem różnych instrukcji technicznych.
7. Korzystanie z dróg zgodnie z obowiązującymi zasadami. Stosowanie elementów podnoszących bezpieczeństwo w ruchu drogowym pasażerów, pieszych i rowerzystów. Dbanie o prawidłowy stan techniczny roweru z uwzględnieniem elementów obowiązkowego wyposażenia.

INFORMATYKA

Cele edukacyjne

Nauczenie podstawowych zasad posługiwania się komputerem i technologią informacyjną.

Zadania szkoły

1. Umożliwienie uczniom dostępu do komputera.
2. Przygotowanie uczniów do posługiwania się komputerem i technologią informacyjną.
3. Uwrażliwienie uczniów na zagrożenia wychowawcze związane z niewłaściwym korzystaniem z komputerów i ich oprogramowania (w szczególności z gier).

Treści nauczania

1. Zasady bezpiecznego posługiwania się komputerem.

2. Komputer jako źródło wiedzy i komunikowania się. Zastosowania komputera w życiu codziennym.
3. Opracowywanie za pomocą komputera prostych tekstów, rysunków i motywów.
4. Korzystanie z elementarnych zastosowań komputerów do wzbogacania własnego uczenia się i poznawania różnych dziedzin wiedzy.
5. Poznawanie zastosowań komputerów i opartych na technice komputerowej urządzeń spotykanych przez ucznia w miejscach publicznych.

O s i ą g n i ę c i a

1. Posługiwanie się komputerem w przystosowanym dla ucznia środowisku sprzętowym i programistycznym.
2. Opracowywanie za pomocą komputera prostych tekstów, rysunków, motywów.
3. Korzystanie z różnorodnych źródeł i sposobów zdobywania informacji oraz jej przedstawiania i wykorzystania.
4. Stosowanie komputerów do wzbogacania własnego uczenia się i poznawania różnych dziedzin.

WYCHOWANIE FIZYCZNE

C e l e e d u k a c y j n e

1. Wspomaganie harmonijnego rozwoju psychofizycznego uczniów.
2. Rozwijanie i doskonalenie sprawności ruchowej i tężyzny fizycznej uczniów.
3. Rozwijanie poczucia odpowiedzialności za zdrowie własne i innych.

Z a d a n i a s z k o ł y

1. Stymulowanie i umożliwianie uczniom podejmowania aktywności ruchowej i wyrażania własnych przeżyć w zabawach, grach, tańcach.
2. Tworzenie warunków do doskonalenia sprawności i kondycji fizycznej.
3. Zapoznanie uczniów z podstawowymi formami rekreacji, turystyki oraz z podstawowymi zasadami uprawiania wybranych przez uczniów dyscyplin sportowych.
4. Dokonywanie oceny postawy ciała i poziomu sprawności ucznia wraz z monitorowaniem rozwoju psychomotorycznego.

Treści nauczania

1. Ćwiczenia kształtujące postawę ciała oraz stymulujące rozwój układów: ruchowego, oddechowego, krążeniowego, nerwowego.
2. Formy ruchu stwarzające możliwości doskonalenia koordynacji wzrokowo-ruchowej oraz wzmocnienia kondycji fizycznej.
3. Ćwiczenia zwinnościowo-akrobatyczne oraz skoki.
4. Podstawowe elementy techniki i taktyki gier zespołowych, konkurencji lekkoatletycznych, gier rekreacyjnych, tańców, pływania oraz wybranych sportów zimowych.
5. Ćwiczenia i zabawy według inicjatywy uczniów uwzględniające zasady współdziałania, respektowania przepisów, zasad i ustaleń.
6. Przepisy i zasady organizacji zajęć ruchowych uwzględniające troskę o zdrowie.
7. Badanie i ocena rozwoju oraz sprawności funkcjonowania organizmu.
8. Zasady sportowego współzawodnictwa.
9. Propozycje spędzania czasu wolnego z wykorzystaniem gier, zabaw, form turystycznych i sportowych.

Osiągnięcia

Organizowanie i uczestniczenie w rekreacji, turystyce, zawodach sportowych z przestrzeganiem obowiązujących zasad (zasada czystej gry w sporcie).

JĘZYK MNIEJSZOŚCI NARODOWEJ LUB ETNICZNEJ ORAZ JĘZYK REGIONALNY – JĘZYK KASZUBSKI

Przedmiot jest realizowany w szkołach (oddziałach) z nauczaniem języka mniejszości narodowych lub etnicznych albo społeczności posługującej się językiem regionalnym – językiem kaszubskim, zgodnie z odrębnymi przepisami.

Cele edukacyjne

Wspomaganie umiejętności komunikowania się uczniów i wprowadzenie ich w świat kultury, zwłaszcza poprzez:

- 1) kształcenie sprawności mówienia, słuchania, czytania, pisania w zróżnicowanych sytuacjach komunikacyjnych prywatnych i publicznych; rozwijanie zainteresowania uczniów językiem jako składnikiem dziedzictwa kulturowego,

- 2) poszukiwanie korzeni kultury rodzimej,
- 3) poznanie kraju ojczystego (ewentualnie regionu) danego języka i pogłębianie więzi uczuciowej z nim,
- 4) uczenie istnienia w kulturze, zwłaszcza w jej wymiarze symbolicznym i aksjologicznym, tak aby stawała się wewnętrzną i osobistą własnością młodego człowieka,
- 5) ujawnianie zainteresowań, możliwości i potrzeb oraz językowych i czytelniczych umiejętności uczniów po to, by wyznaczać stosowne dla nich cele, dobierać treści i materiały, projektować odpowiednie działania gwarantujące skuteczność edukacji,
- 6) rozbudzanie motywacji czytania i rozwijanie umiejętności odbioru dzieł literackich i innych tekstów kultury (także audiowizualnych), a przez nie przybliżanie rozumienia człowieka i świata; wprowadzanie w tradycję kultury narodowej danej mniejszości lub kultury regionu grupy etnicznej.

Z a d a n i a s z k o ł y

1. Doskonalenie umiejętności mówienia, słuchania, czytania, pisania, odbioru różnorodnych tekstów.
2. Tworzenie sytuacji, w których uczenie się języka następuje przez świadome i refleksyjne jego używanie.
3. Motywowanie do poznawania literatury oraz różnorodnych tekstów kultury narodowej (w tym regionalnej) wzbogacających wiedzę ucznia o człowieku, życiu i świecie z perspektywy współczesności i z odniesieniem do przeszłości.
4. Integrowanie różnych zakresów doświadczeń kulturowych.
5. Tworzenie warunków do oceniania własnych zachowań, uczuć, postaw i umiejętności wynikających z doświadczeń związanych z uczestnictwem w życiu środowiska i kulturze.
6. Rozwijanie w uczniach postaw ciekawości, otwartości i poszanowania innych kultur.

T r e ś c i n a u c z a n i a

1. Podstawowe struktury gramatyczne.
2. Podstawowe zasady wymowy i ortografii.
3. Rozumienie pojęć i czynne posługiwanie się terminami: fikcja literacka, świat przedstawiony, nadawca, odbiorca, podmiot mówiący, przenośnia, rytm, bohater, akcja, autor, narrator, epitet, porównanie, rym, zwrotka, refren, baśń, opowiadanie, proza, poezja.
4. Posługiwanie się terminami związanymi z przekazami ikonicznymi, radiem, telewizją, filmem, teatrem, prasą (wyjaśnianie pojęć w razie potrzeby).

5. Posługiwanie się słownikami oraz stosownymi materiałami uzupełniającymi.

O s i ą g n i ę c i a

1. Mówienie:

- 1) na tematy: otaczającej rzeczywistości, własnych zainteresowań, literatury ze świadomością emocjonalnego nacechowania wypowiedzi oraz próbami ich oceny (zwłaszcza etycznej),
- 2) płynne, z poprawną i wyraźną artykulacją oraz dykcją, akcentowaniem, intonacją, pauzowaniem i tempem (w tym wygłaszanie tekstów z pamięci).

2. Słuchanie:

- 1) uważne i skuteczne,
- 2) rozmaitych wypowiedzi, w różnych celach i sytuacjach.

3. Czytanie:

- 1) ciche ze zrozumieniem,
- 2) głośne i wyraziste z uwzględnieniem zasad kultury żywego słowa.

4. Pisanie:

- 1) w związku z potrzebami codziennej komunikacji, w związku z czytaną literaturą, z zachowaniem reguł kompozycyjnych, stylistycznych, gramatycznych i estetycznych,
- 2) w różnych prostych formach,
- 3) krótkich tekstów kierowanych do różnych adresatów (list, zaproszenie, pozdrowienia).

L e k t u r a

1. Utwory zaproponowane przez uczniów i nauczyciela.
2. Baśnie, legendy, opowiadania i utwory poetyckie (w tym pochodzące z regionu).
3. Fragmenty narodowej klasyki dziecięcej i młodzieżowej przy systematycznym motywowaniu uczniów do samodzielnego poznawania całych tekstów.
4. Utwory prozatorskie i poetyckie wprowadzające w tradycję narodową i współczesność literacką - stosownie do możliwości i potrzeb uczniów.
5. Teksty reprezentatywne dla różnych rodzajów literackich, ze szczególnym uwzględnieniem utworów epickich.

ETYKA¹⁾

Cele edukacyjne

1. Kształtowanie refleksyjnej postawy wobec człowieka, jego natury, powinności moralnych oraz wobec różnych sytuacji życiowych.
2. Przygotowanie do rozpoznawania podstawowych wartości i dokonywania właściwej ich hierarchizacji.

Zadania szkoły

1. Wspieranie uczniów w poszukiwaniu wartości.
2. Ukazywanie uczniom konieczności doskonalenia samego siebie.
3. Ukazywanie sensu praw i obowiązków, zasad i reguł, nakazów i zakazów obowiązujących w różnych sytuacjach społecznych: w grupie rówieśniczej, w szkole, w rodzinie, w społeczności lokalnej.
4. Uczenie szacunku dla siebie i innych.

Treści nauczania

1. Poznawanie siebie, dostrzeganie cech indywidualnych własnych i najbliższych osób.
2. Wyjaśnianie prawdziwego znaczenia własnych zachowań oraz ich przyczyn i konsekwencji.
3. Człowiek jako osoba, godność człowieka.
4. Przyjmowanie odpowiedzialności za siebie.
5. Prawa i obowiązki, zasady i reguły postępowania, w tym także w ruchu drogowym.
6. Uczestnictwo w grupie, porozumiewanie się z innymi.
7. Wolność i jej różne rozumienie, autorytety i wzory osobowe.
8. Praca i jej wartość dla człowieka.
9. Uzasadnianie opinii, wydawanie sądów, kryteria ocen, między innymi w odniesieniu do zjawisk społecznych na poziomie małej grupy, społeczności szkolnej i społeczności lokalnej.

---

¹⁾ Nauczanie religii jest realizowane zgodnie z odrębnymi przepisami.

Osiągnięcia

1. Dostrzeganie różnorodności postaw i zachowań ludzi.
2. Rozpoznawanie swoich obowiązków wobec najbliższego otoczenia, rodziny i szkoły.
3. Wyrażanie opinii i wartościowanie zjawisk społecznych na poziomie społeczności szkolnej i społeczności lokalnej.

ŚCIEŻKI EDUKACYJNE

EDUKACJA CZYTELNICZA I MEDIALNA

Cele edukacyjne

1. Przygotowanie do samodzielnego poszukiwania potrzebnych informacji i materiałów, w tym w językach obcych.
2. Przygotowanie do odbioru informacji rozpowszechnianych przez media.
3. Przygotowanie do świadomego i odpowiedzialnego korzystania ze środków masowej komunikacji (telewizji, komputerów, prasy).
4. Kształtowanie postawy szacunku dla polskiego dziedzictwa kulturowego w związku z globalizacją kultury masowej.

Zadania szkoły

1. Rozwijanie i utrwalanie zainteresowań, potrzeb i nawyków czytelniczych z uwzględnieniem indywidualnych uzdolnień uczniów.
2. Kształcenie umiejętności samodzielnego korzystania ze zbiorów bibliotecznych.
3. Kształcenie i utrwalanie nawyków kulturalnego obcowania z książką i innymi nośnikami informacji.
4. Przygotowanie do odróżniania fikcji od rzeczywistości w przekazach medialnych.
5. Wprowadzanie w świat mediów oraz podstawowe sposoby i procesy komunikowania się ludzi. Przygotowanie do rozpoznawania różnych komunikatów medialnych i rozumienia języka mediów.
6. Wprowadzenie do samodzielnego posługiwania się narzędziami medialnymi.

Treści nauczania

1. Dzieje pisma, książki, prasy i przekazów medialnych.
2. Wydawnictwa informacyjne, literatura popularnonaukowa, czasopisma dziecięce i młodzieżowe.
3. Katalogi, kartoteki, zautomatyzowany system wyszukiwania danych.
4. Proces porozumiewania się, jego składniki i kontekst społeczny.
5. Komunikacja werbalna i niewerbalna, bezpośrednia i medialna.
6. Rodzaje mediów, ich istota i zasady funkcjonowania.
7. Funkcje i charakterystyka komunikatów medialnych: drukowanych, obrazowych, dźwiękowych, audiowizualnych i multimedialnych.
8. Podstawowe elementy języka poszczególnych rodzajów mediów. Rodzaje i gatunki przekazów medialnych.
9. Teatr jako źródło przekazów medialnych.
10. Wydarzenia z życia osobistego i społecznego jako inspiracja do samodzielnych rejestracji i twórczości medialnej.
11. Selektywność doboru informacji w środkach masowego przekazu. Stronniczość przekazu.
12. Informacja czy perswazja? Jawne i niejawne funkcje środków masowej komunikacji we współczesnym społeczeństwie informacyjnym.

O s i ą g n i ę c i a

1. Czytanie dla zdobycia wiadomości i zaspokajania potrzeb poznawczych.
2. Umiejętność poszukiwania i wykorzystywania informacji z encyklopedii, słowników, innych wydawnictw i dokumentów pozaksiążkowych (medialnych), w tym w językach obcych.
3. Umiejętność wyszukiwania materiałów na określony temat za pomocą katalogów i kartotek.
4. Rozpoznawanie elementów języka mediów w różnych rodzajach komunikatów.
5. Rozróżnianie komunikatów przedstawiających rzeczywistość realną i fikcję. Rozróżnianie obiektywnej relacji i komentarza.
6. Posługiwanie się podstawowymi urządzeniami medialnymi.
7. Umiejętność krytycznej analizy wartości oferty mediów i dokonywania właściwego wyboru w korzystaniu ze środków masowej komunikacji.

EDUKACJA EKOLOGICZNA

Cele edukacyjne

1. Dostrzeganie zmian zachodzących w otaczającym środowisku oraz ich wartościowanie.
2. Rozwijanie wrażliwości na problemy środowiska.

Zadania szkoły

1. Ukazanie zależności stanu środowiska od działalności człowieka.
2. Ukazywanie mechanizmów i skutków niepożądanych zmian.

Treści nauczania

1. Wpływ codziennych czynności i zachowań w domu, szkole, miejscu zabawy i pracy na stan środowiska naturalnego.
2. Style życia i ich związek z wyczerpywaniem się zasobów naturalnych.
3. Przykłady miejsc (w najbliższym otoczeniu), w których obserwuje się korzystne i niekorzystne zmiany zachodzące w środowisku przyrodniczym.
4. Degradacja środowiska - przyczyny, wpływ na zdrowie człowieka oraz jej związek z formami działalności ludzi.
5. Obszary chronione oraz ich znaczenie w zachowaniu różnorodności biologicznej; zasady zachowania się na obszarach chronionych.

Osiągnięcia

1. Prowadzenie obserwacji w najbliższej okolicy.
2. Wskazywanie pozytywnych i negatywnych aspektów ingerencji człowieka w środowisko.

EDUKACJA PROZDROWOTNA

Cele edukacyjne

Kształtowanie umiejętności dbania o swoje zdrowie i bezpieczeństwo.

Zadania szkoły

1. Tworzenie warunków do kształtowania zachowań sprzyjających zdrowiu i bezpieczeństwu.
2. Rozbudzanie zainteresowania dziecka własnym zdrowiem i rozwojem, ułatwianie nabywania podstawowych umiejętności dbania o swoje zdrowie.
3. Wskazywanie zagrożeń, w tym cywilizacyjnych i społecznych.
4. Tworzenie warunków do kształtowania umiejętności właściwego zachowania się podczas:
  - 1) kontaktu z przedmiotami niebezpiecznymi, toksycznymi, łatwo palnymi, wybuchowymi, niewybuchami i niewypałami,
  - 2) gier zespołowych i zabaw ruchowych,
  - 3) konfliktu w relacjach społecznych.

Treści nauczania

1. Higiena ciała, odzieży, obuwia, miejsca pracy i wypoczynku.
2. Bezpieczeństwo na drodze, podczas gier i zabaw ruchowych; pierwsza pomoc w niektórych urazach.
3. Urozmaicenie i regularność posiłków, estetyka ich spożywania, zabezpieczenie żywności przed zanieczyszczeniem i zepsuciem.
4. Zabawy ruchowe i rekreacja, organizacja odrabiania lekcji i czasu wolnego; prawidłowa postawa ciała.
5. Rozpoznawanie własnych mocnych i słabych stron, zalet i wad; kształtowanie właściwego stosunku do własnych pozytywnych i negatywnych emocji; radzenie sobie w sytuacjach trudnych i umiejętność szukania pomocy; zachowania sprzyjające i zagrażające zdrowiu.
6. Podstawowe zasady i reguły obowiązujące w relacjach międzyludzkich.
7. Problemy i potrzeby kolegów niepełnosprawnych, osób chorych i starszych.
8. Poznawanie zagrożeń cywilizacyjnych oraz nabycie umiejętności właściwego zachowania się w przypadku kontaktu z przedmiotami niebezpiecznymi, toksycznymi, łatwo palnymi, wybuchowymi, niewybuchami i niewypałami.
9. Ochrona przed zagrożeniami naturalnymi (powodzią, pożarem, huraganem, śnieżycą, mrozem, suszą, trzęsieniem ziemi), cywilizacyjnymi i społecznymi (molestowanie seksualne, przypadki nierzędu wśród nieletnich).

10. Przyczyny (namawianie i presja ze strony osób) i skutki używania środków psychoaktywnych i nadużywania leków oraz innych nałogów, odpowiedzialność małoletniego wobec prawa.

O s i ą g n i ę c i a

1. Dbanie o zdrowie i bezpieczeństwo własne oraz współpraca z dorosłymi w tym zakresie.
2. Rozróżnianie czynników i sytuacji wpływających pozytywnie lub negatywnie na bezpieczeństwo, zdrowie i rozwój.
3. Prawidłowe organizowanie czasu wolnego i nauki w domu.
4. Rozpoznawanie zagrożeń i umiejętność reagowania na nie.

WYCHOWANIE DO ŻYCIA W SPOŁECZEŃSTWIE

Ścieżka ta składa się z trzech odrębnych modułów:

- 1) wychowanie do życia w rodzinie,
- 2) edukacja regionalna – dziedzictwo kulturowe w regionie,
- 3) wychowanie patriotyczne i obywatelskie.

1. Wychowanie do życia w rodzinie²⁾

C e l e e d u k a c y j n e

Celem wychowania do życia w rodzinie jest ukazywanie wartości rodziny w życiu osobistym człowieka oraz pomoc w przygotowaniu się do zrozumienia i akceptacji przemian okresu dojrzewania.

Z a d a n i a s z k o ł y

1. Integrowanie wychowawczych działań szkoły i rodziny.
2. Wzmacnianie prawidłowych relacji dziecka z rodziną.

---

²⁾ Sposób nauczania szkolnego i zakres treści zajęć edukacyjnych „Wychowanie do życia w rodzinie” określa rozporządzenie ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, wydane na podstawie art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz. U. Nr 17, poz. 78, z 1995 r. Nr 66, poz. 334, z 1996 r. Nr 139, poz. 646, z 1997 r. Nr 141, poz. 943 i Nr 157, poz. 1040, z 1999 r. Nr 5, poz. 32 oraz z 2001 r. Nr 154, poz. 1792).

3. Współpraca z rodzicami w przygotowaniu uczniów do okresu dojrzewania i pozytywnego przyjęcia przejawów związanych z rozwojem fizycznym i psychicznym dziecka.
4. Pomoc w kształtowaniu pozytywnego stosunku do płciowości.
5. Wspieranie prawidłowego rozwoju emocjonalnego i społecznego, w tym koleżeństwa i przyjaźni.

Treści nauczania

1. Podstawowe funkcje rodziny z podkreśleniem miejsca dziecka w rodzinie.
2. Przekaz wartości i tradycji w rodzinie, wspólne świętowanie, spędzanie wolnego czasu.
3. Wiąż rodzinna, związki uczuciowe i inne relacje w rodzinie; konflikty i ich rozwiązywanie.
4. Macierzyństwo i ojcostwo. Podstawowa wiedza dotycząca budowy i funkcjonowania układu rozrodczego człowieka.
5. Ciąża, rozwój płodu, poród, przyjęcie dziecka jako nowego członka rodziny.
6. Różnice i podobieństwa między chłopcami i dziewczętami. Identyfikacja z własną płcią. Akceptacja i szacunek dla ciała.
7. Zmiany fizyczne i psychiczne okresu dojrzewania. Zróżnicowane, indywidualne tempo rozwoju.
8. Higiena okresu dojrzewania.
9. Prawo człowieka do intymności i ochrona tego prawa; postawy asertywne.
10. Istota koleżeństwa i przyjaźni, wzajemny szacunek, udzielanie sobie pomocy, współpraca, empatia.
11. Mass media – zasady i kryteria wyboru czasopism, książek, filmów i programów telewizyjnych.
12. Instytucje działające na rzecz dziecka i rodziny.
13. Odpowiedzialność za własny rozwój. Samowychowanie.

Osiągnięcia

1. Prawidłowe komunikowanie, rozwiązywanie konfliktów; empatia.
2. Dostrzeganie potrzeb własnych i innych ludzi; wyrażanie uczuć, asertywność.
3. Rozpoznawanie i rozumienie psychofizycznych przejawów dojrzewania.
4. Akceptowanie i poszanowanie własnego ciała.

5. Aktywny udział w życiu rodziny.
6. Umiejętne korzystanie z mass mediów.

2. Edukacja regionalna - dziedzictwo kulturowe w regionie

Cele edukacyjne

1. Poznanie najbliższego środowiska i specyfiki swojego regionu.
2. Rozwijanie wartości rodzinnych związanych z wartościami kulturowymi wspólnoty lokalnej.
3. Rozwijanie postaw patriotycznych związanych z kulturą regionalną.

Zadania szkoły

1. Umożliwianie poznania regionu i jego kultury.
2. Wprowadzanie uczniów w życie kulturalne wspólnoty lokalnej.
3. Kształtowanie tożsamości narodowej w powiązaniu z tożsamością regionalną.

Treści nauczania

1. Najbliższe otoczenie domu rodzinnego, sąsiedztwa i szkoły.
2. Ogólna charakterystyka geograficzna i kulturowa regionu oraz jego podstawowe nazewnictwo; główne symbole regionalne.
3. Język regionu, gwara i nazewnictwo.
4. Elementy historii regionu i ich związki z historią i tradycją własnej rodziny.
5. Lokalne i regionalne tradycje, święta, obyczaje i zwyczaje.
6. Miejscowe podania, przysłowia, muzyka, architektura, plastyka, tradycyjne rzemiosło, sztuka ludowa i folklor.
7. Sylwetki osób zasłużonych dla środowiska lokalnego, regionu i kraju ze szczególnym uwzględnieniem wartości, które uosabiają.

Osiągnięcia

1. Odczytywanie związków łączących tradycję rodzinną z tradycjami regionu.
2. Dostrzeganie wpływu wartości związanych z kulturą regionu na życie poszczególnych ludzi.

3. Świadome i aktywne uczestnictwo w życiu wspólnoty lokalnej, w zachowaniu i pomnażaniu dziedzictwa kulturowego.

3. Wychowanie patriotyczne i obywatelskie

Cele edukacyjne

1. Kształtowanie więzi z krajem ojczystym i świadomości obywatelskiej.
2. Rozwijanie poszanowania postaw prospołecznych i dobra wspólnego.
3. Kształtowanie szacunku dla własnego państwa.

Zadania szkoły

1. Tworzenie sytuacji wyzwających emocjonalny związek z krajem ojczystym (spotkań, uroczystości, inscenizacji, wycieczek).
2. Zapoznanie uczniów z symbolami, ważnymi dla kraju rocznicami, zasadami i instytucjami, które posiadają istotne znaczenie dla funkcjonowania narodu i państwa polskiego.
3. Przygotowywanie uczniów do świadomego, aktywnego i odpowiedzialnego uczestnictwa w życiu publicznym.
4. Przekazywanie tradycji narodowej.

Treści nauczania

1. Godło i hymn państwowy.
2. Pieśni patriotyczne. Utwory literackie (obrazy i filmy) o tematyce historyczno-patriotycznej.
3. Lokalne miejsca pamięci narodowej.
4. Sylwetki wielkich Polaków (artystów, uczonych, polityków, żołnierzy) - wzory postaw.
5. Jednostka i grupa. Życie w grupie (więzi, wartości, role, podejmowanie decyzji, konflikty, negocjacje).
6. Szkolny samorząd uczniowski. Normy i wartości związane z pełnieniem funkcji publicznych w samorządzie uczniowskim.
7. Samorząd terytorialny. Normy życia publicznego związane z pełnieniem funkcji radnego, burmistrza (wójta, prezydenta).
8. Formy kontroli władz samorządowych przez społeczność lokalną.
9. Jednostka, społeczeństwo, naród, państwo.

10. Prawa i obowiązki obywatelskie.

11. Wartości i normy życia społecznego. Kategoria dobra wspólnego. Patriotyzm. Kultura społeczna i polityczna.

O s i ą g n i ę c i a

1. Znajomość hymnu narodowego oraz symboli narodowych i państwowych.
2. Umiejętność odróżniania i opisywania postaw etycznych, zgodnych z zasadami współżycia społecznego na poziomie społeczności szkolnej i społeczności lokalnej.
3. Odpowiednie zachowanie się w czasie uroczystości szkolnych i państwowych.
4. Umiejętność dostrzegania i rozwiązywania problemów i zadań w najbliższym otoczeniu i środowisku lokalnym oraz działania na ich rzecz.
5. Znajomość systemu pomocy społecznej w najbliższym środowisku (dla różnych kategorii osób niepełnosprawnych).
6. Umiejętność podejmowania decyzji dotyczących grupy.
7. Umiejętność przeprowadzenia wyborów do samorządu szkolnego.
8. Znajomość instytucji państwa demokratycznego.
9. Próby określenia współczesnej postawy obywatelskiej i patriotycznej.

GIMNAZJUM

III ETAP EDUKACYJNY

W gimnazjum nauczyciele wprowadzają uczniów w świat wiedzy naukowej, wdrażają ich do samodzielności, pomagają im w podejmowaniu decyzji dotyczącej kierunku dalszej edukacji i przygotowują do aktywnego udziału w życiu społecznym.

Edukacja w gimnazjum, wspomagając rozwój ucznia jako osoby i wprowadzając go w życie społeczne, ma na celu przede wszystkim:

- 1) wprowadzać ucznia w świat nauki przez poznanie języka, pojęć, twierdzeń i metod właściwych dla wybranych dyscyplin naukowych, w tym w językach obcych, na poziomie umożliwiającym dalsze kształcenie,
- 2) rozbudzać i rozwijać indywidualne zainteresowania ucznia,
- 3) wprowadzać ucznia w świat kultury i sztuki,